

CZU: 378.126:334.012:004

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.6619248>

IDENTIFICAREA LACUNELOR PRIVIND FORMAREA CULTURII ECONOMICE LA STUDENȚII PEDAGOGI

Anastasia OLOIERU

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

În articol sunt analizate transpunerile noilor modele economice gig-economia, net-economia și a antreprenoriatului în domeniul educațional. În baza aplicării și prelucrării datelor unui chestionar pe un lot experimental de 80 de studenți au fost identificate lacunele privind formarea culturii economice, după cum urmează: lacune cognitive, motivațional-valorice, comportamentale. La finalul articolului este propus un model de formare a culturii economice la studenții pedagogi în 3 etape, în baza principiilor didactice, principiilor educației prin/pentru muncă, principiilor și strategiilor auto-eficienței personale, teoriilor și principiilor economice etc. Un astfel de model de formare a culturii economice a viitoarelor cadre didactice va permite dezvoltarea competențelor profesionale și crearea unui profil de antreprenor pentru cadrul didactic.

Cuvinte-cheie: *gig-economia, net-economia, antreprenoriat, intraprenoriat, educație economică, educație antreprenorială, educație financiară, cultură economică.*

IDENTIFYING GAPS REGARDING THE FORMATION OF THE ECONOMIC CULTURE OF PEDAGOGICAL STUDENTS

The article analyzes the transpositions of the new economic models gig-economy, net-economy and entrepreneurship in the field of education as follows: cognitive, motivational-value, and behavioral gaps. At the end of the article, a model of economic culture formation is proposed for pedagogical students in 3 stages, based on didactic principles, principles of education through / for work, principles and strategies of personal self-efficiency, economic theories and principles, etc. Such a model of training the economic culture of future teachers will allow the development of professional skills and the creation of an entrepreneurial profile for teachers.

Keywords: *gig-economy, net-economy, entrepreneurship, intrapreneurship, economic education, entrepreneurship education, financial education, economic culture.*

Lumea se schimbă cu o viteză tot mai mare. Progresul tehnologic, dar și pandemia Covid-19 au generat schimbări importante pe piața bunurilor și serviciilor, pe piața capitalurilor, pe piața muncii, inclusiv pe piața serviciilor educaționale.

Modelele economice globale, *gig-economia, net-economia* și *antreprenoriatul* ocupă tot mai mult teren și devin ocupația de bază a tinerei generații.

Gig-economia este un nou tip de ocupație apărută în ultimii ani, în care oamenii nu mai au venituri din joburi fixe sau din activitatea de liber-profesioniști, ci din prestări de servicii prin intermediul platformelor online de freelancing și sharing. Economia gig este un mediu caracterizat de posturi temporare, în care organizațiile angajează lucrători independenți pentru angajamente pe termen scurt (3-6 luni) [1, p.196].

Net-economia reprezintă economia în care se utilizează rețelele de date. Se bazează pe patru inovații tehnologice: telecomunicații, tehnologie informațională, tehnologie media și divertisment, care au impact asupra modurilor posibile de gestionare a informațiilor, comunicării și tranzacțiilor. Există o serie de termeni care pot fi identificați cu net-economia, de exemplu: e-business, e-comerț, economia informației, economia de rețea, care pot fi, într-o oarecare măsură, sinonime. În această nouă economie, infrastructurile de rețea digitală și comunicare oferă o platformă globală, prin care oamenii și organizațiile elaborează strategii, interacționează, comunică, colaborează și caută informații [1, p.198].

Antreprenoriatul poate fi conceptualizat ca un proces social ce constă în varietăți ale comportamentului uman pentru a produce o serie de activități însemnate în societate. Actualmente, antreprenoriatul părăsește sfera afacerilor, regăsindu-se în structura unei personalități, indiferent în ce domeniu aceasta activează.

Astfel, dacă transpunem aceste modele economice în domeniul științelor educației, obținem următoarele constatări:

Economia gig subînțelege o schimbare majoră în modul de a munci al cadrelor didactice, valorificarea competențelor sale profesionale, flexibilitatea de a încerca ceva nou, abilitatea de a răspunde nevoilor celor

educați etc. Exemple elocvente în acest sens ar putea fi proiectele educaționale, în care sunt implicate tot mai multe cadre didactice și care sunt menite să soluționeze anumite probleme educaționale, să anticipe apariția situațiilor dificile, de criză, să îmogătească valoric practicile naționale etc. [2, p.22].

Transpunerile net-economiei în domeniul educațional sunt, fără îndoială, platformele de învățare online, sau așa-zisele platforme e-learning, care au oferit oportunități de predare-învățare-evaluare cadrelor didactice, elevilor, studenților în procesul organizării învățământului la distanță și care permit utilizarea mai eficientă a resurselor materiale, umane, financiare etc.

Antreprenoriatul este o ocazie bună de a împuternici profesorii să devină cadre didactice cu inițiativă, inovatori, curajoși, responsabili, eficienți. De altfel, noul profil personal al cadrului didactic este profesorul-antreprenor, adică persoana care se implică în viața școlară extinsă și răspunde provocărilor acesteia și vieții comunitare prin crearea, realizarea și implementarea proiectelor de dezvoltare educațională [2, 3].

În acest context, este oportun să menționăm și noțiunea de *intraprenoriat*, căci manifestarea unor astfel de competențe profesionale se încadrează și în spectrul acestui concept.

Termenul „intraprenoriat” a fost lansat de G.Pinchoț în 1985 și se referă la promovarea aptitudinilor antreprenoriale în cadrul unei organizații sau la modalitatea de abordare a oricărui tipuri de activități. Un intraprenor este acea persoană care se concentrează asupra inovațiilor și creativității și care poate transforma o idee într-o activitate profitabilă în cadrul acțiunilor sale într-o anumită organizație. Este persoana care manifestă spirit antreprenorial, indiferent de domeniul în care activează [3, p.60].

Bineînțeles, profesorii de astăzi trebuie să-și formeze/dezvolte un astfel de profil, începând cu introducerea unor mici noutăți în metodologia didactică, terminând cu implicarea în proiecte de mare avertură menite să dezvolte instituția în care activează. Formarea unui asemenea profil al cadrului didactic este posibilă doar prin programele de educație economică din cadrul învățământului pedagogic superior.

Totodată, observațiile și investigațiile noastre ne-au permis să constatăm că foarte puține cadre didactice universitare posedă competențe economice. În consecință, spiritul economic/antreprenorial al studenților rămâne insuficient dezvoltat, iar capacitatea de conștientizare a relațiilor economice la care participă zilnic este destul de redusă [4, p.80].

Ce îi împiedică pe studenții pedagogi și ulterior pe tinerii specialiști să devină cu adevărat cadre didactice antreprenoriale sau cadre didactice care posedă cultură economică?

Pentru a identifica lacunele privind cultura economică a studenților pedagogi, au fost chestionați circa 80 de studenți de la Ciclul I Licență din cadrul UPSC „Ion Creangă” din Chișinău. Prelucrarea datelor ne-a permis să clasificăm răspunsurile în trei mari categorii, după cum urmează: lacune cognitive, lacune motivțional-valorice și lacune comportamentale.

Lacune cognitive

Lipsa unor cunoștințe elementare din domeniul economic. Studenții chestionați recunosc că nu au discutat cu părinții despre problemele economice, despre cum se câștigă, economisesc sau sunt investiți banii. Neînțelegera, necunoașterea sau lipsa cunoștințelor minime ale părinților necesare pentru a forma cultura economică la copii afectează negativ viitorul lor. În rezultat, tinerii, atunci când nimeresc pe piața muncii, se confruntă cu numeroase probleme, printre care: munca la negru, șomaj; contractarea unor datorii; neplata salariilor la timp; incapacitatea gestionării propriului buget; lenea și nedorința de a munci etc.

Problemele se amplifică pentru cadrele didactice, în cazul cărora veniturile salariale sunt insuficiente în vederea atingerii bunăstării; prin urmare, cunoștințele economice elementare sunt extrem de importante pentru cei care doresc să îmbrățișeze această profesie.

Lipsa unei formări economice universitare sistematice. Circa 45% dintre studenți au menționat că au avut discipline economice opționale la liceu, dar care au fost predate/învățate superficial. Iar circa 51% dintre studenții anului I, la care se citește cursul *Bazele micro-macroeconomiei*, au menționat că acest curs este foarte complicat, dar și foarte important pentru ei. De fapt, pentru a forma cultura economică la studenții pedagogi este necesar de a respecta traseul de formare a culturii economice: cunoștințe, conștiință, gândire, atitudine, comportament și activitate economică, deoarece deprinderile economice pot deveni un capital nevalorificat, dacă nu se manifestă în cadrul activităților economice în care se acumulează experiență economică. La finalul acestui studiu vom propune modelul formării culturii economice la studenții pedagogi în 3 etape.

Lacune motivațional-valorice

Preconcepții, stereotipurii, gânduri limitative. În cadrul chestionarului realizat, studenții au avut libertatea de a indica stereotipurile pe care le au sau le-au auzit în familiile lor despre cultura economică. Citind răspunsurile, am identificat 5 mituri despre formarea culturii economice la viitoarele cadre didactice:

- 1. Este târziu să-ți formezi cultura economică la universitate.** Niciodată nu este târziu să înveți ceva nou, mai cu seamă anumite informații de care nu ai avut parte în copilărie și adolescență. Actualmente, educația este extinsă în procesul învățării pe parcursul vieții, iar pregătirea economică este necesară pentru a atinge bunăstarea. Așa cum nu ne miră o persoană de 40 de ani care învață să șofeze, sau o alta de 50 de ani care învață o limbă străină, nu ar trebui să ne uimească un student care învață economie.
- 2. Cadrele didactice nu au nevoie de cultură economică.** Toate persoanele, indiferent de rasă, naționalitate, profesie, gender, au nevoie de cultură economică. Aceasta condiționează formarea gândirii economice, cultivarea unor trăsături de persoalitate, precum: independența, raționalitatea, hărnicia, perseverența, prudența, autocontrolul etc, care sunt extrem de cotate actualmente pe piața muncii. Totodată, posesorii de cultură economică iau decizii bazându-se pe raționalitate, logică, gândire critică și nu pe emoții.
- 3. Cultura economică este despre bani.** Spre regret, confuzia dintre conceptele educație economică, educație antreprenorială și educație financiară este destul de mare.

Educația economică constituie unul dintre dezideratele educaționale promovate prin conceptul Noile educații, condiționat de perspectivele producerii și receptării ei în diferite contexte sociale, istorice, geopolitice, economice, tehnologice, cu scopul formării-dezvoltării personalității celui educat [4, p.28].

Educația antreprenorială înseamnă o pregătire privind modul în care se conduce o întreprindere. Ea se referă la modalitatea de dezvoltare a atitudinilor, a competențelor și a cunoștințelor antreprenoriale care ar trebui, pe scurt, să permită unui elev/student să „transforme ideile în acțiune” [5].

Educația financiară implică cunoștințe și abilități ce ne ajută să luăm decizii mai bune în privința gestionării resurselor financiare de care beneficiem și ne învață cum să gestionăm veniturile și cheltuielile, cum să facem economii pentru situații neprevăzute sau investiții care să ne aducă beneficii [6].

Cultura economică este un concept mai larg și presupune acumularea cunoștințelor de bază din toate domeniile economice. Aceasta include ansamblul valorilor și a motivelor ce determină activitatea economică a oamenilor, normele de etică a muncii, cunoștințele profesionale și abilitățile practice, tradițiile și regulile care ghidează comportamentul economic al oamenilor, spiritul de întreprinzător, precum și gestionarea resurselor financiare [4].

Prin urmare, cultura economică este despre comportamentul uman, despre luarea unor decizii în termeni de cost/beneficii, eficiență și raționalitate.

1. Scopul final al studiilor superioare este angajarea. În art.75 alin.(2) din Codul Educației este menționat că învățământul superior are drept misiune: a) crearea, păstrarea și diseminarea cunoașterii la cel mai înalt nivel de excelență; b) formarea specialiștilor de înaltă calificare competitivi pe piața națională și internațională a muncii; c) crearea oportunităților de formare profesională pe parcursul întregii vieți; d) păstrarea, dezvoltarea și promovarea valorilor naționale cultural-istorice în contextul diversității culturale [7].

Parcursul unui program de studii nu garantează nimănui angajarea în câmpul muncii. Dar cert este faptul că studiile superioare formează specialiști capabili să fie cu adevărat competitivi pe piața muncii internă și/sau externă. Prin urmare, angajarea depinde de trăsăturile individuale ale personalității, de autodisciplină, de curaj și de cunoștințele pe care o persoană le poate aplica în activitatea profesională.

1. Dacă mă voi angaja în domeniul științelor educației, voi muri de foame. Acest mit explică de ce majoritatea absolvenților facultății Științe ale Educației nu aleg să lucreze în acest domeniu. Cu adevărat, veniturile cadrelor didactice sunt mici, în comparație cu prețurile la majoritatea bunurilor și serviciilor, însă aceste venituri nu ating limita minimului de existență (salariu minim pe economie). Totodată, studenții care au ales să aplice la această facultate cunoșteau despre nivelul veniturilor reprezentanților acestei profesii. Dar, din moment ce există oportunitatea implicării în variate proiecte, cumularea unor funcții sau atingerea unui nivel maxim al performanței, și în domeniul educației, ca și în oricare alt domeniu, există posibilitatea atingerii bunăstării.

2. Astăzi pe studenți nu-i motivează nimic. Adevărul este că există diferite motive care-i impulsionează pe studenți să învețe. Unii învață din interesul pe care îl au pentru domeniul ales, alții pentru a obține bursă; a treia categorie de studenți învață de dragul profesiei, iar a patra categorie, pentru programele de schimb academic de care pot beneficia. Scopurile sunt diferite, prin urmare și motivația studenților va fi diferită.

Lacune comportamentale

Lipsa unor modele demne de urmat. În pofida faptului că nu toți părinții sau cadrele didactice școlare/universitare se pot încadra în categoria *model de urmat*, mulți studenții au reușit să găsească din mediul lor (rude, prieteni) o persoană care își gestionează bine finanțele, are o activitate interesantă și se dezvoltă profesional și

personal continuu. Alți studenți au menționat unii speakeri pe care îi ascultă cu plăcere și de la care au ce învăța. Prin urmare, proverbul popular „Cine caută-găsește” este actual în acest sens și provoacă viitoarele cadre didactice să gândească pozitiv și să găsească acele surse de inspirație de care au nevoie.

Comportamente iraționale. Iraționalul face parte din viața noastră, pentru că omul este impulsivat de instincte și imbolduri etc. Actualmente devine imposibil de a analiza și comenta logic fenomenele, deoarece dispar motivațiile, conexiunile generale dintre cauze și efecte. Reputatul savant V.Zbîrciog, doctor habilitat în economie, menționa că lucrurile se mai complică și din cauza că viciile omului au multiple manifestări. Una dintre cele mai răspândite este nepăsarea, adică mulți nu cred că viciile omului își au începuturile în neștiință și nechibzuință. Alții se supără pe destin, blestemându-l; în fine, doar foarte puțini își manifestă, și în acest caz, verticalitatea, având curaj și voință de a conștientiza comportamentele iraționale și de a învăța unele deprinderi economice sănătoase [8, p.110-111].

Multiplele lacune pe care am reușit să le identificăm reliefează nivelul redus al culturii economice la studenții pedagogi, dar și lipsa interesului pentru acest domeniu la factorii decizionali. Prin urmare, nu putem aspira la reconceptualizarea învățământului actual prin intermediul unor profesori-antreprenori, dacă nu vom forma și dezvolta cultura economică la viitoarele cadre didactice. Întrucât un singur curs de bazele micro-macroeconomiei pentru studenții de la Ciclul I Licență este foarte puțin, propunem un model de formare a culturii economice la studenții pedagogi în 3 etape. Suntem convinși că formarea culturii economice a studenților trebuie realizată pe etape, în baza *principiilor didactice, principiilor educației prin/peu muncă, principiilor și strategiilor autoeficienței personale, teoriilor și principiilor economice etc.*

Prin urmare, la prima etapă, care corespunde anului I de studii, este necesar să fie formate cunoștințele economice, conștiința și gândirea economică. Studenții vor cunoaște și vor accepta valorile viitoarei profesii și vor înțelege obiectivele formării profesionale inițiale.

La cea de-a doua etapă, care corespunde anului II de studii, va fi formată/dezvoltată atitudinea economică și comportamentul economic rațional. La această etapă studentul va fi capabil nu doar să rezolve anumite sarcini, ci și să-și stabilească obiective financiare pe termen scurt; să înțeleagă interdependența unor fenomene economice și sociale, să aplice unele instrumente economice de gestionare a resurselor etc.

Iar la a treia etapă, care coincide cu anul III de studii și cu realizarea practicii pedagogice, viitorul cadru didactic va avea posibilitatea de a aplica cunoștințele și deprinderile formate în cadrul activității economice, de a-și asuma riscuri, de a manifesta inițiativă și de a fi un profesor-inovator. Prin urmare, educația antreprenorială și dezvoltarea spiritului de înreprinzător sunt posibile în cadrul acestei etape, la finalul căreia cadrul didactic-antreprenor va fi capabil să formeze cultura economică la educații săi, întrucât conținuturile economice sunt astăzi infuzate în cadrul mai multor discipline, cum ar fi: Istorie, Geografie, Educație civică, Dezvoltare personală etc., iar competențele antreprenoriale rămân una dintre competențele-cheie pe care se bazează sistemul de învățământ autohton.

Un astfel de model de formare a culturii economice a viitoarelor cadre didactice va permite dezvoltarea competențelor profesionale și crearea unui profil de antreprenor pentru cadrul didactic. O astfel de persoană nu doar că își va controla situația economico-financiară, dar și va crea educațiilor săi oportunități de învățare.

Concluzii

Așadar, cultura economică, ca parte componentă a culturii profesionale a unui cadru didactic, nu ține doar de aspectul financiar al acesteia, ci înglobează toate aspectele vitale ale persoanei, începând cu viața familiei, activitatea de muncă, de realizare a studiilor și de conduită civică. Cultura economică a cadrului didactic include și cultura financiară, antreprenorială, fiscală, a muncii, a consumului rațional etc. Și insituația pedagogică superioară trebuie să devină un incubator pentru realizarea acestui tip de cultură, care ar permite formarea profilului personalității antreprenoriale. Aceasta este una dintre marile provocări ce stau în fața instituțiilor de învățământ superior la momentul actual!

Referințe:

1. LAPTEACRU, V. Gig economie și net economie – realități actuale în economia mondială. În: *Lucrările științifice ale Simpozionului Științific al Tinerilor Cercetători*. Ediția a XVIII-a. Chișinău, 19-20 iunie 2020, p.196-199. ISBN 978-9975-75-975-5
2. RĂDULESCU, C., ARAUJO, P. *Liminalitate și Antreprenariat Educațional: o călătorie inițiativă. Cartea de bucate a antreprenoriatului pentru, în și prin educație*. Erasmus+ – Liminality and Educational Entrepreneurship, 2017. ISBN 978-9949-88-086-7

3. SOARE, E. *Educația antreprenorială. Ultima provocare a școlii*. București: V. & I. Integral, 2008. 112 p. ISBN 978-973-1883-04-5 351.712
4. OLOIERU, A. *Formarea culturii economice în cadrul educației familiale: Teza de doctor în științe ale educației*. Chișinău, 2020.
5. *Antreprenariat. Ghidul formatorilor*. © Uniunea Europeană, 2014. Disponibil: <http://ec.europa.eu> [Accesat: 1.02.2022].
6. *Ghid de educație financiară*. Agenția Națională pentru egalitate de șanse între femei și bărbați. © Copyright 2022 ANES. Disponibil: https://anes.gov.ro/wp-content/uploads/2021/02/Ghid-de-educatie-financiara-SiEuReusesc_asoc-ALEG.pdf [Accesat: 1.02.2022]
7. Codul Educației al Republicii Moldova. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2014, nr.319- 324.
8. ZBÎRCIOG, V. *Euharistia economiei naționale emergente. Oportunități, limite, riscuri*. Chișinău: Iulian („Edit-Prest” SRL), 2010. 252 p. SBN 978-9975-4139-5-4

Notă: Articolul este publicat în cadrul Proiectului *Fundamentarea paradigmei de profesionalizare a cadrelor didactice în contextul provocărilor societale*, cifrul Proiectului: **20.80009.0807.45**, din Programul de Stat 2020-2023, Proiectarea Strategică IV. Provocări societale, administrat de către Agenția Națională pentru Cercetare și Dezvoltare din Republica Moldova.

Date despre autor:

Anastasia OLOIERU, doctor, lector la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”; profesor de economie la IPLT „Petru Rareș”.

E-mail: oloieru@list.ru

ORCID: 0000-0002-3661-6275

Prezentat la 01.03.2022